

A VITÉZI REND JELVÉNYEINEK ÉS JELKÉPEINEK TÖRTÉNETE

Az elmúlt évezredek folyamán, már az ókortól megkezdve hagyománnyá vált úgy a harcokban, mint a háborúkban helytállásukkal és bátorságukkal kitűnt katonák címmel és birtokkal (földterülettel) való megjutalmazása. Ez Magyarországon sem történt másként az évszázadok során. Az I. világháború időszakában Szurmay Sándor vezérezredes (későbbi honvédelmi miniszter (1917. 02. 19. – 1918. 10. 31.) szülőfaluja, Boksánbánya és Ungvár díszpolgári címét is kiérdemelte. 1914-1915 telén az Uzsoki-hágó környékén vívott harcokban hadtestével megállította az orosz betörést a Kárpátokba. IV. Károly 1917-ben a Katonai Mária Terézia Rend Lovagkeresztjével tüntette ki. Ezen kitüntetés fontosságát mi sem bizonyítja jobban, minthogy a II. világháború alatt a magyar katonatisztek közül egyedül vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy érdemelte ki ezt a kitüntetést 1944. január 14-én. Szurmay tábornokot az uralkodó a bárói címmel is kitüntette és engedélyezte számára az „uzsoki” előnév használatát 1918-ban. Szurmayt 1929-ben avatták vitézzé. Neve ezek után vitéz uzsoki báró Szurmay Sándorra változott.¹

A Nagy Háborút követő időszakban a különböző hadszínterekről hazatérő katonák mindennapos megélhetésének biztosítását jelentette a munkához és a földhöz való jutás. Gróf Károlyi Mihály kormányának mentségére válják, hogy 1919. február 19-én felesége, *Andrássy Katinka* Kál-Kápolnai birtokait (kb. 5 hektár) kezdte felosztani „földosztás” gyanánt, ami részletre történő eladást jelentett. Károlyi és kormánya mindinkább a kommunista eszmék hirdetésével és terjesztésével volt elfoglalva, valamint „jól képzett” és 9 napig hivatalban lévő honvédelmi minisztere, *Linder Béla* (1918. október 31. – november 9.) úgynevezett hadseregreformjának köszönhetően közel 1,2 millió magyar katona (a nemzetségekkel együtt) leszerelésével és szélnek eresztésével volt elfoglalva. November első napján Linder a katonákhoz intézett kiáltványában így indokolta intézkedéseit: „Több mint négyévi dicsőséges küzdelem után Magyarország válságos helyzet

és az új világnézet, mely megdönti az erőszak uralmát és a népek békés szövetségét akarja, a felelős magyar kormányt arra az elhatározásra készítette, hogy a további harcot az összes harctereken beszüntesse. A magyar kormány elhatározásából a rendelkezéseket erre egyidejűleg megtettem”. Különítményeket állítottak fel a fronton lévő magyar katonák leszerelésére és az alakulatok fegyvertelen hazaszállítására. A felelős katonai vezetők és *Arz Arthur*

Vezérkari Főnök hiába tiltakoztak és mutattak rá Linder hozzá nem értő intézkedéseinek a következményeire, a parancs kiadását nem tudták megakadályozni. A forradalmi hadügyminiszter fegyverletételi parancsát elsősorban a magyar határvédelem megerősítésére beérkező csapatok tartoztak végrehajtani.² 1918. november 2-án Linder elrendelte a fegyverek teljes körű beszolgáltatását, „mivel az ellenség támadásától nem kell tartani” – állapította meg hozzáértően! „Ezer évek tradícióit, ezer évek szolgátságát, ezer évek zsarnokságát kellett romba dönteni. Ehhez ötéves háború kellett, ehhez ezer és ezer halál kellett, hogy egy új, győzelmes élet támadjon fel belőle. Ez az új győzelmes élet a pacifizmus jegyében születik meg.” És „Nem kell hadsereg többé! Soha többé katonát nem akarok látni!”, illetve:

„Esküdjének meg arra, hogy gyermekeiket olyan szellemben fogják nevelni, hogy ezentúl minden háborúnak a lehetősége ki legyen zárva.”³ (Pacifizmus – a viták erőszakos úton való rendezésének elutasítása, ezen belül a háborúk, fegyveres konfliktusok ellenzése.)

Amit erről a „Magyar Hazafi”-ről érdemes tudnia a kedves Olvasónak.

Linder Béla 1876. 02.10-én született a Baranya megyei *Maison* zsidó családban. Apja, mint hivatalnok, *Ferenc Ferdinánd* trónörökös régi bizalmas hívei közé tartozott. Lindert 9 napi honvédelmi tevékenysége után felmentették, ezután november 9-től december 12-ig tárca nélküli miniszterként a béketárgyalások előkészítésével bízták meg, természetesen itt is helyt állt. 1918. november 18-án Szabadka városát egyetlen zászlóalj erejű szerb egység foglalta el, a városból legalább egy ezrednyi magyar-német alakulatot vezényelt ki a karhatalom, mivel megtiltották a védekezést a „jósomszédi viszony ápolása végett”. Valamint 1918 karácsonyára a románok elfoglalták Kolozsvárt. 1919. január 12-én a Csehszlovák hadsereg benyomult Ungvárra (Szobránc felől), őket követte a 31. sz. ezred *Amedeo Ciaffi* olasz ezredes vezetésével. A cseh uralom alatt Ungvár az úgynevezett „Podkarpatszka Rusz” fővárosa, központja volt.

Lindert nyugdíjazták, a Miniszter Tanács évi 17 760 korona nyugdíjat és 1920 korona lakbértámogatást állapított meg számára.

Linder Jugoszláviában telepedett le (felesége is szerb származású volt, 1919. április 11-én vett el egy egygyermekes elvált asszonyt, *Predragović Románát*). Linder az 1921. augusztus 14-én kikiáltott és 8 napot megért Baranyai Szerb-Magyar Köztársaság (szerbek által megszállt magyar területek) elnökének Károlyit szerette volna megnyerni. Linder itt is aktív részt vállalt, a jugoszláv fél érdekeit képviselve. A nemzetközi helyzet időközbeni alakulásának köszönhetően kénytelenek voltak Belgrád támogatását nélkülözni. Névjegykártyáján még 1945-ben is szerepelt, hogy ezredes és a Magyar Köztársaság egykori minisztere. A háborút követő időszakban

az újonnan alakult „magyar” kormány Soroksáron házat és 25 hold földet utalt ki számára, ezt később elvették tőle. Ebben az időben nyugdíjfolyósítási kérelmét ugyanúgy beadta a magyar kormányhoz is, mint a jugoszláv hatóságokhoz.

Az első Magyar Köztársaság első honvédelmi minisztere haláláig megbecsült ember volt Jugoszláviában. 1962. ápri-

végigharcolt veterán katonák százezreinek sorsával. Büntetőkülönítményük (a *Lenin*-fiúk), mint rendfenntartó egységek, a teljes államosítással, munkakényszerrel és rekvirálással (élelmiszerempenység beszolgáltatása) igyekeztek az embereket megfélemlíteni.

1919. 08. 03-án, miután a Tanácsköztársaság úgynevezett magyar Vörös

közel 3,2 millió honfitársunk került idegen fennhatóság alá, mivel úgy a Károlyi-kormány, mint a Tanácsköztársaság kormánya kiszolgáltatta Magyarországot az idegen hatalmaknak. Többek között ezen „derék magyar hazafiak”-nak is köszönhetjük Trianont!

Úgy Károlyi Mihály kormánya, mint a Tanácsköztársaság népbiztosai, valamint

Szurmay Sándor vezérezredes

Oszlányi Kornél vezérőrnagy

Horthy Miklós kormányzó

lis 15-én hunyt el Zomborban (egykori Bács-Bodrog vármegye székhelye). A Jugoszláv Kommunista Szövetség, valamint a jugoszláv kormány néhány tagja is részt vett a katonai tiszteletadással lebonyolított temetésén ennek a „magyar” katonatisztnak.⁴

Említést érdemel a Magyar Tanácsköztársaság (1919. 03. 21. – 1919. 08. 01.) 133 napos tevékenysége is. Az államforma – Forradalmi Kormányzótanács.

- Kormányfő – *Garbai Sándor* (eredeti szakmája kőműves) később (1919. 08. 01. – 1919. 08. 06.) közoktatásügyi miniszter.
- Hadügy – *Haubrich József* (családja zsidó származású) Budapest katonai parancsnoka. (1919. 03. 21. – 1919. 06. 24.), hadügyi népbiztos, valamint honvédelmi miniszter. (1919. 08. 01. – 1919. 08. 06.)
- *Böhm Vilmos* (családja zsidó származású) hadügyi népbiztos. (1919. 04. 05. – 1919. 06. 24.)

Az elvtársak a szovjet mintázatú államapparátusra való berendezkedéssel voltak elfoglalva, nem a világháborút

Hadserege letette a fegyvert, a román csapatok bevonultak Budapestre. Először a 4. dandár 6. lovas ezredéhez tartozó három század nyomult be a városba *Rusescu* tábornok vezetésével az esti órákban. Fél napig ez a mindössze két ágyúval rendelkező, kb. 400 katonát tartotta megszállva a magyar fővárost, mivel *Kun (Kohn) Béla* és forradalmi kormányzótanácsának színe-java elmenekült az országból Ausztriába. Később a Szovjetunióba távoztak. Augusztus 4-én a déli órákban a román hadtest is megérkezett Budapestre *Mosoiu* tábornok vezetésével. 1919. 08. 06-án a románok betörték a Parlamentbe. Teljes káosz! A későbbiek folyamán az Antant többszöri felszólítására 1919. 11. 14-én a románok elhagyták Magyarországot. Természetesen vittek mindent, amit tudtak. 1919. 11. 16-án ilyen körülmények között vonult be Budapestre *Horthy Miklós* a Nemzeti Hadsereg élén.

A trianoni békediktátum (1920. 06. 04.) értelmében a történelmi Magyarország területe 325 411 km²-ről (1918-as adat), 93 000 km²-re csökkent. Ily módon

az 1945 után hatalomra került magyar kormányok honvédelmi politikája és szakmai hozzáértése megkérdőjelezhető olyan alapon, hogy elsődleges dolguk és feladatuk nem volt más sem az első, sem pedig a második világháborút követő időszakban, mint a szomszédos országok idegen érdekeinek feltétel nélküli kiszolgálása. Olyan embereket bíztak meg a honvédelmi minisztérium irányításával, akik nem rendelkeztek megfelelő végzettséggel és katonai tapasztalattal a tárca vezetését illetően (*Linder Béla* kivétel, ő tüzérkari ezredes volt).

Némi érdekesség ezen „magyar” kormányok honvédelmi minisztereinek képzettségét illetően: Tanácsköztársaság hadügyi népbiztosai: *Haubrich József* (eredeti szakmája vasöntő munkás), *Böhm Vilmos* (eredeti szakmája műszerész szakmunkás). 1947-től *Veres Péter* (eredeti szakmája mezőgazdasági munkás, majd vasúti pályamunkás), *Farkas Mihály* (született *Löwy Herman*, eredeti szakmája szakképzett nyomdász), *Bata István* (eredeti szakmája villamos kálauz), *Janza Károly* (eredeti szakmája vas-

munkás), *Révész Géza* (eredeti szakmája ezüstműves), továbbá a 24 évig hivatalban lévő *Czinege Lajos* honvédelmi miniszter úr mezőgazdasági munkás volt, majd kovács szakképzettséget szerzett.⁵ Ezen honvédelmi miniszterek közül néhányan már a hivatali idejük alatt (és nem előtte) részt vettek különböző katonai tanfolyamokon.

„A véleményalkotás nem a történész dolga, az legyen az Olvasóé.” (*Kosaras Péter Ákos*)

A VITÉZI REND

A Vitézi Rendnek elnevezett szervezet létrehozásának gondolata 1919-ben merült fel Szegeden, amelyet Horthy Miklós altengernagy, az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének utolsó parancsnoka, mint a szegedi kormány hadügyminisztere javasolt. „...*hogya a Nemzet a háborút vitézül végigküzdött katonák iránt méltóképpen lerója halálját.*” A kormánynak szüksége volt egy viszonylag jelentős tömegbázisú szervezetre, amely lojalis az ország vezetése iránt, nemzeti érzelmű, valamint úgy a belső, mint a külső ellenség ellen támogatást nyújt a mindenkori magyar kormánynak, továbbá képes megakadályozni egy esetleges újabb bolsevista forradalmat.

A szervezet 1920. augusztus 10-én alakult (a Budapesti Közlönyben 1920. augusztus 29-én jelent meg a 6650/1920 M. E. rendelet), alapítását az 1920. évi XXXVI. törvénycikk 77. §-a erősítette meg. Az Országos Vitézi Szék, melynek vezetője a Vitézi Szék elnöke, vagyis a Főkapitány, akit a Vitézi Szék tagjai választottak. Ez a szervezet alkotta a Vitézi Rend alapját.

1920. szeptember 25-én a Vitézi Szék kinevezett tagjai megtartották első ülésüket a királyi Várban.

A Vitézi Szék 1920. október 7-én tartott ülésén az úgynevezett Főszéktartóság hivatalát hagyták jóvá, melynek vezetője a Főszéktartó lett, valamint néhány héttel később megszületett a szervezet célkitűzéseinek végleges formája.

A vitézi intézmény az alábbi alapcélkitűzéseket határozta meg:

1. *Jutalmazni, lekötöni és az ország iránti hűségben megtartani mindazokat, akik az elmúlt világháborúban és a lezajlott forradalmak alatt egyéni vitézségükkel és nemzeti érzéseikkel kitűntek.*

2. *Az így szerzett, igaz érdemek teljes méltányolásával ápolni a harci erényeket*

és egyúttal állandó értékű nemzetvédelmi szervezetet teremteni.

3. *Megbízható alakulatot állítani az állam rendelkezésére, úgy a kívülről jövő támadások, mint a belső destruktív erők újbóli forradalmi kísérletével szemben.*

4. *A vitézi intézmény tagjai különleges állásuk és tekintélyüknél fogva nevelőleg, példájuk által serkentőleg álljanak a nép előtt, annak természetes vezetői gyanánt.*

A VITÉZI TELEK

1920. augusztus 29-én gróf *Teleki Pál* miniszterelnök rendeletben szabályozta a vitézi telek alapításának és adományozásának feltételeit. A vitézi telkek és tulajdonosaik felügyeletével az Országos Vitézi Szék lett megbízva, mint hivatal. A rendelet kimondta, akik a haza védelmében kitűntek bátorságukkal és helytállásukkal, vitézi telekhez juthatnak. A vitézi telket az államfő adományozta a Rend számára följánlott földterületből – amelyhez *Pethely Gy. László* által készített díszes adománylevél tartozott. Az adománylevél hátoldalára került a vitézi telek tulajdonosának telekkönyvi bejegyzése az Országos Vitézi Szék hitelesítésével ellátva.⁶ Az adománylevelet a M. Kir. Állami Térképészeti Intézet gyártotta. A birtok vitézzé avatott tulajdonosa maga is alapíthatott vitézi telket, amihez a kormányzó engedélyére volt szükség.

A VITÉZI HÁZJELVÉNY

A vitézi házakat a vitézi jelvény domború, színesre festett (vagy zománcozott) képével ellátott, 64×40 centiméteres betonból, műköből, kerámiából készült vitézi házjelvényvel kellett ellátni. A házjelvény a „Vitézi Telek – Kiérdemelte” és az adott személy vitézi neve szerepelt háromsoros szövegben. A vitézi házjelvényt az Országos Vitézi Széknél lehetett megrendelni, de egyedileg legyártott darabok is előfordultak. Aki nem tudta egyben kifizetni a megrendelt házjelvény árát, az részletben is kifizethette az összeget, de ebben az esetben is a teljesen kifizetett vételár ellenében került a házjelvény elkészítésre.

A házjelvényeket a Zsolnay Porcelángyár gyártotta az Országos Vitézi Szék jóváhagyásával, melyeket vitéz *Süldy József* sarkadi kőfaragómester, majd 1936 októberétől *Tavaszi József* budapesti iparművész készítette. A műköből (betonból) készült darabok 36 pengőbe kerültek. Az Országos Vitézi Szék 1936-ban engedé-

lyezte, hogy a vitézek a fentebb leírt, de szöveg nélküli vitézi jelvényt mintázó házjelvényvel díszítsék egyéb ingatlanjüket (nem vitézi telek) is. Ez a házjelvény 30 pengőbe került.

A VITÉZI REND JELVÉNYE

A Vitézi Szék 1920. november 25-i ülésén lett megvitatva azon javaslat, hogy jelvényt rendszeresít a vitézek számára. A Főszéktartóság pályázatot írt ki a jelvény megtervezését illetően, valamint pénzdíjat állapított meg a három legjobbnak ítélt munka elkészítője számára – 5000, 3000 és 2000 korona díjazással. A felhívás 1920. december 11-én került kihirdetésre. Ugyanezen a napon a Budapesti Közlönyben rendelet formájában jelent meg, hogy a felavatott vitézek a nevük előtt használhatják a „vitéz” jelzőt, valamint megszólításuk „nemzetes úr”, míg feleségüké „nemzetes asszony”. A pályázat határideje 1921. február 21. lett. Február 6-án a testület, melynek tagja volt Horthy Miklós kormányzó, *dr. Csánky Dezső*, az Országos Levéltár igazgatója, *dr. Fejérfataky László*, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója és *Nádlér Róbert*, a Képzőművészek Egyesületének elnöke, a legjobb pályamunkának *Szilasi József* iparművész alkotását ítélte meg. *A Huszár Lajos* és *Procopius Béla* által írt, 1932-ben megjelentetett „Medaillen und Plakettenkunst in Ungarn” c. kiadvány *Pethely Gy. László* nevéhez köti a vitézi jelképek tervezését.

A jelvény legyártása viszonylag hamar megtörtént, a korszak neves jelvénykészítői (*Boczán, Jerouschek, Gál, Morzsányi* és *Walther* – az utóbbi kettő a Csapattiszti jelvényt is gyártotta) foglalkoztak a gyártással. A gyártó cég „emlékmája”, amely nyílt volt, a jelvény hátlapjára vagy a hátlapján lévő két pántra került. A Vitézi Rend jelvényét 3 pengőért (1935-ös adat) vásárolhatták meg a vitézek az Országos Vitézi Szék gazdasági hivatalától (1938-as árfolyam 1 pengő = 4,4 USA dollár).

A jelvény 56×38 mm függőlegesen domború, rétegelt felépítésű bronz kütűző. A jelvényen lévő kard arany- és ezüstszerű változatban készült. Az aranszínű karddal ellátott jelvény minden bizonnyal az „érdemszerző” részére készült, míg az ezüstszerű az érdemszerző vér szerinti hozzátartozójának, mint aki várományosként örökölte a vitézi címet. Létezik egy olyan változat is a kardok színét illetően, hogy az aranszínű karddal ellátott

jelvényt a tiszt állományban lévő katonára, míg az ezüstsínűt minden biztonnal a legénységi állományban szolgálatot teljesítő katonára kapta meg. Valószínűsíthetően van jelentősége a jelvényen lévő kardok színének.

„A vitézi jelvény pajzs formája a hazai védelmének jelképe. A jelvény függőleges tengelyén elhelyezett kard a megalkuvást nem ismerő harcot szimbolizálja és a győzelem kivívásának eszköze. A pajzsra helyezett kis címer jelképezi a magyar egységet. A címer felett lévő magyar Szent Korona a Vitézi Rend jogforrása és legfőbb védnöke, a Szent Korona tana és a rend közötti kapcsolat jelképe. A Szent Korona háttérben lévő nap korongjának sugarai beragyogják a magyar Szent Koronát és termékenyítik a magyar rónát, amelyet a jelvény jobb oldalán látható búzalkaszok jelképeznek. A jelvény bal oldalán lévő tölgylombok a hazát hősiessé védők jutalmának jelképe.”

A jelvényhez vitéz Szatmáry Imre nagykőrösi műesztárgyos készítette a kör alakú fa dobozt, melynek a felső részét a jelvény képe díszítette. Az október 29-én kelt rendeletben szolgálati szabályzat jelleggel meghatározták a jelvény viselését – a vitézi jelvényt a zubbony vagy a zakó bal melle alá, középre kellett kitűzni.⁷

A SZERVEZET KIS JELVÉNYE

Az Országos Vitézi Szék az 1927. november 27-én megtartott ülésén engedélyezte a vitézi jelvény kisebbített alakban gyártott változatának a viselését a polgári zakó vagy kabát baloldali hajtókáján. Az eredeti méretű és a kis vitézi jelvény együtt nem volt hordható. A jelvényt önmagában, vagy a kiérdemelt állami kitüntetések kis jelvényeivel együtt viselték. Az Országos Vitézi Szék gazdasági hivatalánál a Vitézi Rend kisméretű gomblyuk-jelvényét 2 pengőért lehetett megvásárolni.

Ismeretes a pallos (kard) nélküli vitézi jelvény is, amelynek a viselését 1928-ban engedélyezte az Országos Vitézi Szék a nem vitéz széktagok, az úgynevezett Nemzetvédelmi Tagozat számára.

HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ÁLTAL ADOMÁNYOZOTT „VITÉZI PECSÉTT GYŰRŰ”

Az eredeti gyűrűt vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó adományozta az arra érdemes személyeknek érdemei elismerésére alapján.

A gyűrű férfi és női változatban készült. Anyaga 14 karátos közép színű arany, a kö-

ovális, fekete onix, 12×7 mm–15×10 mm-es. A gyűrű pecsétgyűrű formát ölt oly módon, hogy a fejrész, mely a kő maga, egy foglalat öleli közre. A foglalat magassága 4 mm. Ez a foglalat sima oldalfalú. Ehhez az oldalfalhoz csatlakozik az ujjat körülvevő gyűrűsín. A sín két oldala a foglattal való találkozásnál akantuszlevél díszítésű, gazdag ornamentikájú. Az onix kő mértani közepe fűrt. Ezen a furaton keresztül van rögzítve „foglással” a vitézi címer, mérete 8×4 mm-es. Ez a vitézi címer szintén aranyból készül, teljes részletgazdagsággal.⁸

A VITÉZI REND ZRÍNYI CSOPORTJÁNAK JELVÉNYE

A Zrínyi Csoport létrehozásáról vitéz Rózsás József őrnagy emlékiratai szolgálnak bővebb információt. Gömbös Gyula miniszterelnök, egyben honvédelmi miniszter 1936. február 4-én hagyta jóvá a csoport létrehozásának tervezetét. Mellesleg Gömböst is, akárcsak vitéz uzsoki báró Szurmay Sándort, 1929-ben avatták vitézzé, innentől a teljes neve vitéz jákfai Gömbös Gyulára változott. A magyar katonai eszmény szolgálata érdekében felállított szervezet az érdemi munkát 1937-ben kezdte meg a Vitézi

Rend keretein belül. A Zrínyi Csoport működési tervzetét az Országos Vitézi Szék 1938. október 9-én hagyta jóvá. Ezt a döntést a honvédelmi tárca 54.012/Eln. A. 1938. H.M. számú, a miniszterelnökség pedig a 8043/1938. M.E. rendeletével hitelesítette. A csoport vezetőségét az Országos Vitézi Szék nevezte ki, a szervezet a rend egyik szerveként működött, azonban tagjainak nem tette kötelezővé, hogy a Vitézi Rendnek is tagjai legyenek. A Zrínyi Csoport „a magyar katonaszemély intézményes szolgálatát” felvállaló társadalmi szervezetként határozta meg önmagát: „A Zrínyi Csoportnak az a rendeltetése, hogy a magyar faji, nemzeti és katonai erőtudatot minél szélesebb rétegekben kifejlessze és megszilárdítsa, s így az egészséges hősi szellem, az áldozatra kész honvédő közlélek kialakításával a magyarság szellemi és erkölcsi megújulásának, valamint a magyar testvéri sorsközösség megeremtésének és fenntartásának hathatós előmozdítója legyen.”⁹ Céljait irodalmi, tudományos, művészeti tevékenységekkel, valamint előadások, rendezvények tartásával és könyvkiadással kívánta megvalósítani. *Vitéz Madarasi Gábor* hadapród őrmester 1939-ben történt bevonulása előtt a Zrínyi Csoport főtítkára volt néhány hónapon keresztül (Madarasi őrmester 13.-ként részesült a Magyar Arany Vitézségi Éremben). A szervezet adta ki 1939-ben a Felvidékünk – Honvédségünk (Trianontól Kassáig), valamint 1941-ben Erdélyünk és Honvédségünk c. emlékkiadványokat, emléket állítva ezzel a visszatért területeknek. A Délvidéki (Vajdasági) bevonulási emlékalbum elkészüléséről nincs adatunk. Továbbá lehetőséget kapott a csoport, hogy a Vitézek Lapjában is népszerűsítse az általuk hirdetett eszméket. A szervezet jelvénye 1940 augusztusában készült el. Két különböző változat ismert: a függőleges tüvel szerelt darab és a gomblyuk bújtatós. A függőleges tüvel szerelt darab „1,5 cm-es, négyzet alakú keretben elhelyezett zománcozott jelvény, külső kerete piros; fehér mezőben a négylevelű lóhere körvonala zöld; a két keresztben fekvő markolatos kard, valamint a „Z” betű aranyozott”.¹⁰ A jelvény gyártója és a legyártott mennyiség jelenleg nem ismert. A jelvény viselésére jogosító igazolvány 8×12 cm méretű volt és a Madách Nyomda készítette, továbbá szerepelt rajta a Zrínyi Csoport központi ovális bélyegzője és vitéz Rózsás József őrnagy, mint csoportvezető aláírása.

A VITÉZI REND VITÉZAVATÁSI KELLÉKEI

1920. december 11-én a Főszéktartóság két szobából álló irodát kapott a Budai várban, továbbá a hivatal megbízta *sepsibacsoni Toókos Gyulát* a vitézavatás szertartásának kidolgozásával. Ő a megelőző korok hasonló jellegű avatásainak tanulmányozása után összeállította az avatási szertartás lebonyolításának menetét.

1921-ben elkészítették a vitézavatások kellékeit: az eskükönyvet, az eskü-asztalterítőt, az avatási díszpajzsot és az avatási díszkardot. A díszkardot a kor ismert kardgyártója, *Pacholek György* budapesti kardgyára készítette. A kard hossza 100,5 cm. Pengéje egyenes és kétélű. A penge egyik oldalán az „ELSŐ VITÉZZÉ ÜTÉS”, majd egy vitézi jelvény képe és „1921” gravírozott szöveg látható. A másik oldalon a „NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓS A VITÉZEK ELSŐ FŐKAPITÁNYA” gravírozott szöveg olvasható. A kard keresztvása aranyozott rézlapból készült, amelynek végei csigavonalban vissza vannak hajtvva. A markolat cápabőr bevonatú és kétszálás drótsodronnyal hét részre van osztva. A markolat végén aranyozott markolatgyűrű található, amelyen egy bordázott gomb van, amit egy fél makk alakú gomb zár le. Az avatási kard hüvelye 91 cm hosszú és cápabőrrel van borítva, amit aranyozott rézveretek, illetve azokon elhelyezett türkiz- és gránitkövek díszítenek. A hüvely tetejének

egyik oldalán egy zománcozott, a másik oldalán egy gravírozott vitézi jelvény található. Az avatási díszpajzs egy alul csúcsos, felül két hullámvonalban végződő, fémből készült ívelt pajzs, amelynek elején egy nagyméretű, színes vitézi jelvény látható. A pajzs szegélyét körben szegecsek díszítik. A pajzs hátoldalán a megfogásához szükséges fül található. Az eskükönyv bőrborítású könyv, amelynek sarkait veretek díszítik. A könyv borítójának közepén a vitézi jelvény látható. Az eskü-asztalterítő zöld selyemből készült. Mind a négy sarkába a vitézi jelvény képe van behímézve, míg a közepét – a vitézi jelvényt is díszítő – egymást alul keresztező tölgyfalombok és búzakalászkok ékesítik.¹¹

KITÜNTETÉSEK A RENDBE VALÓ FELVÉTELHEZ

I. világháború veteránjai
Tábornokok, törzstisztek (ezredes, alezredes, őrnagy): Lipót rend lovagkeresztje hadidíszítménnyel és kardokkal.

Tisztek (hadnagy, főhadnagy, százados): Vaskorona rend III. osztálya hadidíszítménnyel és kardokkal, Arany Vitézségi Érem tisztek számára, I. osztályú (nagy ezüst) Ezüst Vitézségi Érem.

Közkatonák: Arany Vitézségi Érem legénységi állományúak részére, I. osztályú (nagy ezüst) Ezüst Vitézségi Érem.

Berta Csaba

FELHASZNÁLT IRODALOM:

1. Szemlénény Szurmaj Sándor életrajzából.
2. Botlik József: A nemzeti önfeladás politikája (a Károlyi-kormány pacifizmusának csődje, 1918 november–december), 1. old.
3. Szemlénény Linder Béla életrajzából.
4. Hornyák Árpád: „Nem akarok több katonát látni!”, Linder Béla: Egy politikai kalandor portréja, *Rubicon*, 2005/9., 28-31. old.
5. Ács Tibor, Balogh Gyula, Bence László, Hegedűs Zoltán, Liptai Ervin, Móricz Lajos, Szakály Sándor - Honvédelmi Miniszterek 1848–1994, Zrínyi kiadó, Bp., 1994.
- 6-7. Fekete Ferenc: A Vitézi Rend története, HK Hermanos kiadó, 2011., 17-31., 37-41., 67. old., a továbbiakban: ugyanott – U.o.
8. Kiss Ferenc ötvös mester feljegyzései alapján.
9. Tátrai Szilárd: A Vitézi Rend története a harmincas évektől a felszámolásig, 7-8. old.
10. Virágh Ajtony: Vitézi Rend Zrínyi Csoportjának jelvénye, *Katonaiújság*, 2011/2., 40-41. old.
11. U.o.